

تحلیل دعوت حضرت ابراهیم علیه السلام

در قرآن کریم

«با رویکرد آریستو»

تألیف:

سید محمد دلیری

دانشگاه امام صادق علیه السلام

انتشارات دانشگاه امام صادق (ع)
تهران: بزرگراه شهید چمران،
پل مدیریت
تلفکس: ۸۸۳۷۰۱۴۲
صندوق پستی: ۱۵۹-۱۴۶۵۵
E-mail: isu.press@yahoo.com
فروشگاه اینترنتی:
www.ketabesadiq.ir

تحلیل دعوت حضرت ابراهیم علیه السلام در قرن کریم (با رویکرد تربیتی) ■ تألیف: سید محمد دلبری
با مقدمه: دکتر عباس مصباحی پور ■ ناشر: دانشگاه امام صادق (ع) ■ نمایه‌سازی: رضا دیبا
چاپ اول: ۱۳۹۲ ■ قیمت: ۲۵۰۰۰ ریال ■ شمارگان: ۷۰۰ نسخه ■ چاپ و صحافی: هوشنگی
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۳۳۹-۶

همه حقوق محفوظ و متعلق به ناشر است.

سرشناسه: دلبری، سیدمحمد، ۱۳۹۲
عنوان و نام پدیدآور: تحلیل دعوت حضرت ابراهیم علیه السلام در قرن با رویکرد
تربیتی / تألیف سیدمحمد دلبری.
مشخصات نشر: تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری: ۲۳۴ ص. ۲۱/۵×۱۲/۵ س.م.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۳۳۹-۶
وضعیت فهرست نویسی: فیا
پادداشت: کتابنامه.
پادداشت: نمایه.
موضوع: ابراهیم، پیامبر
موضوع: قرآن — تبلیغات
موضوع: پیامبران — دعوت
موضوع: اسلام — تبلیغات
شناخته افزوده: دانشگاه امام صادق (ع)
ردمبندی کنگره: ۱۳۹۲ ت ۵۸/۵۸/۲۱۸۸ BP
رده بندی دیویی: ۱۵۶/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی: ۳۲۶۸۸۱۲

فهرست مطالب

۱۱	سخن ناشر
۱۳	پیشگفتار
۱۷	مقدمه
۱۹	فصل ۱. کلیات
۱۹	مقدمه
۲۰	۱-۱. جایگاه داستان حضرت ابراهیم <small>علیه السلام</small> در دوره جاهلیت
۲۰	۱-۱-۱. نسبت ابراهیم <small>علیه السلام</small> با عرب (ها)
۲۱	۱-۱-۲. دین حنیف
۲۳	۱-۱-۳. صحف ابراهیم <small>علیه السلام</small>
۲۴	۱-۱-۴. حج ابراهیمی
۲۶	۱-۲. مقایسه اجمالی داستان حضرت ابراهیم <small>علیه السلام</small> در عهدین و نوان کریم
۲۶	۱-۲-۱. خاندان و خانواده حضرت ابراهیم <small>علیه السلام</small>
۲۶	الف. نسب حضرت ابراهیم <small>علیه السلام</small>
۲۷	ب. پدر حضرت ابراهیم <small>علیه السلام</small>
۲۸	ج. همسران حضرت ابراهیم <small>علیه السلام</small>
۳۰	د. فرزندان حضرت ابراهیم <small>علیه السلام</small>
۳۲	ه. وفات حضرت ابراهیم <small>علیه السلام</small>
۳۲	۱-۲-۲. رسالت حضرت ابراهیم <small>علیه السلام</small>
۳۲	الف. نبوت و امامت حضرت ابراهیم <small>علیه السلام</small>

۳۳	ب. دعوت‌های حضرت ابراهیم <small>علیه السلام</small>
۳۳	۳-۲-۱. داستان زنده شدن مردگان
۳۴	۴-۲-۱. حضرت لوط <small>علیه السلام</small> و حضرت ابراهیم <small>علیه السلام</small>
۳۴	۳-۱. مقایسه اجمالی داستان حضرت ابراهیم <small>علیه السلام</small> با دیگر انبیاء در قرآن کریم
۳۵	۱-۳-۱. نقش محوری حضرت ابراهیم <small>علیه السلام</small> در دعوت پیامبر اکرم <small>صلی الله علیه و آله و سلم</small> (به خصوص در مواجهه با اهل کتاب)
۴۰	۲-۲-۱. بیان صریح احکام
۴۰	۴-۱. نگاه اجمالی به سرگذشت حضرت ابراهیم <small>علیه السلام</small> بر پایه سوره ابراهیم <small>علیه السلام</small> در قرآن کریم
۴۳	۱-۴-۱. شناخت کلی سوره ابراهیم <small>علیه السلام</small>
۴۳	۲-۴-۱. سرگذشت ابراهیم <small>علیه السلام</small> در سوره ابراهیم <small>علیه السلام</small>
۴۴	الف. اسکان ذریه در مکه
۴۷	ب. زمان تولد فرزندان ابراهیم <small>علیه السلام</small>
۴۸	نتیجه‌گیری
۵۱	پی‌نوشت‌ها
۵۵	فصل ۲. اوصاف حضرت ابراهیم <small>علیه السلام</small> در قرآن کریم
۵۵	مقدمه
۵۵	۱-۲. اسوه
۵۷	۲-۲. امام
۵۹	۱-۲-۲. عصمت امام
۶۰	۲-۲-۲. هدایت به امر
۶۱	۳-۲. امت
۶۲	۴-۲. اوامیر
۶۳	۵-۲. حلیم
۶۴	۶-۲. حنیف
۶۶	۷-۲. خلیل
۶۸	۸-۲. شاکر
۶۹	۹-۲. صاحب قلب سلیم

۷۰ ۱۰-۲. صالح
۷۲ ۱۱-۲. صدیق
۷۴ ۱۲-۲. عبد مؤمن
۷۵ ۱۳-۲. قانت
۷۶ ۱۴-۲. متواکل
۷۷ ۱۵-۲. محسن
۸۰ ۱۶-۲. مسلم
۸۱ ۱۷-۲. منیب
۸۲ ۱۸-۲. موقت
۸۴ نتیجه گیری
۸۶ پی نوشت ها
۹۳	فصل ۳. اصول تعلیم و تربیت در دعوت حضرت ابراهیم <small>علیه السلام</small> در قرآن کریم
۹۳ مقدمه
۹۴ ۱-۳. اصول تعلیم و تربیت در اسلام
۹۵ ۱-۱-۳. اصل اول: تعلیم و تربیت پذیری انسان
۹۶ ۲-۱-۳. اصل دوم: کرامت و شرافت انسان
۹۷ ۳-۱-۳. اصل سوم: اصل رابطه میان آموزش جسمانی و پرورش روحانی
۹۷ ۴-۱-۳. اصل چهارم: وجود تفاوت های فردی و گروهی
۹۹ ۵-۱-۳. اصل پنجم: تدریج
۱۰۰ ۶-۱-۳. اصل ششم: تشویق و تنبیه
۱۰۲ ۲-۳. اصول تعلیم و تربیت در دعوت حضرت ابراهیم <small>علیه السلام</small>
۱۰۲ ۱-۲-۳. اصل رعایت تفاوت های فردی و گروهی
۱۰۶ ۲-۲-۳. اصل تدریج
۱۰۶ الف. مراحل دعوت
۱۱۳ ب. براءت از شرک و کفر و مراحل آن
۱۱۵ ۳-۲-۳. اصل تشویق و تنبیه
۱۱۶ الف. تشویق
۱۲۰ ب. تنبیه

ج. همراهی تشویق و تنبیه.....	۱۲۲
نتیجه‌گیری.....	۱۲۴
پی‌نوشت‌ها.....	۱۲۶
فصل ۴. شیوه‌های تعلیم و تربیت در دعوت حضرت ابراهیم <small>علیه السلام</small> در قرآن کریم..	۱۳۱
مقدمه.....	۱۳۱
۴-۱. شیوه‌های تعلیم و تربیت در اسلام.....	۱۳۲
۴-۱-۱. شیوه‌های مستقیم.....	۱۳۴
الف. سخنرانی.....	۱۳۴
ب. پرسش و پاسخ.....	۱۳۴
ج. مباحثه.....	۱۳۵
د. مناظره.....	۱۳۵
ه. مجادله.....	۱۳۵
۴-۱-۲. شیوه‌های غیر مستقیم.....	۱۳۶
الف. مشاهده.....	۱۳۶
ب. ایفای نقش (نمایشی).....	۱۳۷
ج. مقایسه.....	۱۳۷
د. الگویی.....	۱۳۸
ه. قصه‌گویی.....	۱۳۹
و. تمثیل بردازی.....	۱۳۹
ز. دعا.....	۱۴۱
۴-۲. شیوه‌های تعلیم و تربیت در دعوت حضرت ابراهیم <small>علیه السلام</small>	۱۴۲
۴-۲-۱. پرسش و پاسخ.....	۱۴۲
۴-۲-۲. مجادله.....	۱۴۶
الف. احتجاج با پدر.....	۱۴۶
ب. احتجاج با قوم (اجرام آسمانی پرست).....	۱۴۷
ج. محاجه با قوم (بت پرستان).....	۱۴۸
د. محاجه با پادشاه زمان.....	۱۴۹
۴-۲-۳. ایفای نقش.....	۱۵۰

۱۵۳.....	۴-۲-۴. مقایسه.....
۱۵۵.....	۴-۲-۵. الگوی.....
۱۵۷.....	۴-۲-۶. دعا.....
۱۶۰.....	۴-۲-۷. مشاهده.....
۱۶۳.....	نتیجه گیری.....
۱۶۴.....	پی‌نوشت‌ها.....
۱۶۹.....	فصل ۵. اهداف تربیتی سرگذشت حضرت ابراهیم <small>علیه السلام</small> در قرآن کریم.....
۱۶۹.....	مقدمه.....
۱۷۲.....	۱-۵. بیان سنن الهی.....
۱۷۴.....	۵-۱-۱. سنت نصرت الهی.....
۱۷۸.....	۵-۱-۲. سنت الهی ابتلا.....
۱۸۱.....	۵-۱-۳. سنت نابودی جوامع فاسد.....
۱۸۵.....	۵-۲-۲. بیان و استنباط احکام.....
۱۸۶.....	۵-۲-۱. احکام حرم.....
۱۸۶.....	الف. امنیت شهر مکه (حرم).....
۱۸۶.....	ب. اثرات اجتماعی پناهگاه امن.....
۱۸۷.....	ج. طهارت خانه خدا.....
۱۸۸.....	۵-۲-۲. حج.....
۱۸۸.....	الف. احکام حج.....
۱۹۱.....	ب. نکات تربیتی حج.....
۱۹۴.....	۵-۳-۳. ایجاد امت واحد اسلامی.....
۱۹۶.....	۵-۳-۱. وحدت دین.....
۱۹۵.....	۵-۳-۲. امت واحد اسلامی و مراحل ایجاد آن.....
۱۹۶.....	الف. معرفی اجمالی و تدریجی حضرت ابراهیم <small>علیه السلام</small>
۱۹۷.....	ب. معرفی تفصیلی حضرت ابراهیم <small>علیه السلام</small>
۱۹۹.....	ج. پایه ریزی مرکزی برای افراد ملت.....
۲۰۰.....	د. دعوت همگانی.....
۲۰۳.....	۵-۴. اسوه سازی.....

۱۰ □ تحلیل دعوت حضرت ابراهیم علیه السلام در قرآن کریم

۲۰۵.....	۱-۴-۵. اسوه حسنه تبری.....
۲۰۹.....	۲-۴-۵. اسوه صبر.....
۲۱۱.....	۳-۴-۵. اسوه شکر.....
۲۱۳.....	نتیجه گیری.....
۲۱۴.....	پی نوشت ها.....
۲۲۱.....	نتیجه گیری نهایی.....
۲۲۵.....	فهرست منابع.....
۲۳۱.....	نمایه آیات.....
۲۳۱.....	نمایه.....

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»
 وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
 فَضَّلْنَا عَلَيَّ كَثِيرًا مِنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ
 (قرآن کریم، سوره مبارکه النمل، آیه شریفه ۱۵)

سخن ناشر

جایگاه محوری قرآن کریم در منظومه فکری اسلام و ویژگی‌های منحصر بفرد آن، منجر شده تا خداوند متعال نسبت به تدبیر در این کتاب الهی و بهره‌مندی از اصول و آموزه‌های آن به مثابه راهنمایی جاودانی، به کرات توصیه نموده باشد. در واقع قرآن کریم در کلام الهی به اوصافی شناسانده شده که حکایت از حیات و تأثیرگذاری مستمر آن در ورای تمامی زمان‌ها و مکان‌ها دارد؛ اوصافی چون «هدایت‌گری و بشارت‌دهندگی» (إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّذِي هِيَ أَفْهَمٌ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ - بخشی از سوره مبارکه الاسراء (۱۷). آیه شریفه ۹)، «صدور حکمت» (وَ الْقُرْآنَ الْحَكِيمَ - سوره مبارکه یس (۳۶) - آیه شریفه ۲)، «دارای کرامت» (إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ - سوره مبارکه الواقعة (۵۶). آیه شریفه ۱۷) و مواردی از این قبیل که در مجموع دلالت بر ضرورت مراجعه مستمر به این کتاب الهی و بهره‌مندی از آن برای فهم معنای زندگی، فلسفه حیات و نحوه اداره امور دارد. به همین خاطر است که خداوند متعال «قرآن کریم» را از این حیث جامع معرفی نموده و تصریح دارد که «وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا» (قرآن کریم، سوره مبارکه الکهف، آیه شریفه ۵۴). این خطاب عمومی به انسان دلالت بر آن دارد که «قرآن کریم» برای تمامی صاحبان عقول سلیم می‌تواند راهنما باشد و قرآن از این منظر «هادی» و «روشن‌گر» است. این معنا آن زمان آشکارتر می‌گردد که بدانیم خداوند متعال سلامت معنا و صیانت متن از هر گونه انحرافی را در طول زمان متفی ساخته

و در تمامی اعصار متنی معتبر و مستند را در اختیار انسان قرار می‌دهد که می‌تواند بدان اتکاء نماید؛ چنان که فرموده است: **إِنَّا نَحْنُ نُزَلِّمُ الذُّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ** (قرآن کریم. سوره مبارکه الحجر (۱۵). آیه شریفه ۹).

معاونت پژوهشی دانشگاه امام صادق علیه السلام با هدف همراهی با این آرمان بلند و با انگیزه بهره‌مندی از هدایت‌های قرآنی در گستره جامعه علمی، طرح کلان «توسعه مطالعات قرآنی» را از سال ۱۳۸۷ همزمان با هفته پژوهش آغاز و مطالعات متعددی را با رویکرد تخصصی و میان‌رشته‌ای تعریف و به اجراء گذارده است. اثر حاضر از جمله محصولات این طرح با برکت است که پس از طی مراحل پژوهشی جهت بهره‌مندی جامعه علمی عرضه می‌گردد. ناشر ضمن تشکر از تمامی افرادی که در نهایی شدن این طرح همکاری نموده‌اند؛ بویژه پدیدارنده محترم، امید دارد که به این وسیله در توسعه آموزه‌های قرآنی با بهره‌مندی از راه‌نمایی‌های ارایه شده از معصومین علیهم السلام، در سطح جامعه علمی توفیقی کسب نماید. در این صورت رحمت قرآنی مشمول حال محقق، ناشر و خوانندگان خواهد بود که جمع کثیری از اساتید، دانشجویان و علاقه‌مندان به مطالعات قرآنی را شامل می‌شود و این وعده حق الهی است؛ آنجا که می‌فرماید: **أَوْ كُنَّا مِنْ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ** (قرآن کریم. سوره مبارکه الاسراء (۱۷). بیخشی از آیه شریفه ۸۲). در این راستا و همچون قبل ناشر آمادگی خود را جهت دریافت آثار پژوهشی محققان و نشر آنها اعلام می‌دارد.

و لله الحمد

معاونت پژوهشی دانشگاه

پیشگفتار

خداوند متعال، حضرت محمد ﷺ را برای هدایت خلق برگزید و قرآن کریم را کتاب تربیت قرار داد تا بشر با بهره‌گیری از آن دو نعمت الهی، در مسیر حق و کمال گام بردارد. قرآن کریم ضمن بیان قوانین و احکام اسلامی به شیوه‌های گوناگون به تربیت مخاطبان خود پرداخته است. از جمله مهمترین و مؤثرترین شیوه‌های مذکور، که به آن توجه ویژه‌ای شده، شیوه داستان‌سرایی است. خداوند متعال، در قالب شیواترین کلام، سرگذشت اقوام پیشین را در قرآن بیان کرده و به این وسیله به اسوه‌پردازی پرداخته تا خوانندگان و شنوندگان این قصص با تدبر در آنها، عبرت گیرند، آنچه را موجب سعادتشان می‌شود به کار گیرند و از آنچه سبب ابودیشان می‌شود دوری جویند.

در میان داستان‌های قرآن، داستان انبیاء پیشین به خصوص داستان پیامبران اولوالعزم و نحوه سلوک آنان با مشرکان جلوه‌ای خاص دارد و همین امر سبب شده که مفسران و علماء علوم قرآنی به آنها توجه ویژه‌ای داشته باشند ولی در عین حال، آنگونه که شایسته است به آنها پرداخته نشده و حتی در بعضی مواقع از حد یک داستان پراکنده در تفاسیر فراتر نرفته و به ابعاد گوناگون آنها توجه نشده است. حال آنکه شناخت زوایای آموزنده زندگی و حیات عبرت‌انگیز انبیاء و اولیای الهی از مهمترین وظایف

دانش پژوهان است. تبیین شخصیت رسولان الهی به عنوان منادیان راه حق و داعیان به حق و مربیان و معلمان نمونه که تمام تلاششان تعلیم و تربیت انسان‌ها بوده و شیوه مواجهه آنان با مخاطبانشان می‌تواند راهگشای کسانی که در عصر کنونی در وادی تعلیم و تربیت قدم گذاشته‌اند، قرار گیرد.

تعریف مساله و بیان سئوال‌های تحقیق:

در میان قصص انبیاء در قرآن کریم به برخی از آنان توجه ویژه‌ای شده و نسبت به دیگران با تفصیل بیشتری بیان شده‌اند. از جمله از حضرت ابراهیم علیه السلام ۶۹ بار در ۲۵ سوره قرآن سخن به میان آمده است که بعد از حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم و حضرت موسی علیه السلام بیشترین مورد استعمال را دارا است. اما با گذشت ۱۶ قرن از نزول قرآن کریم داستان ایشان در قرآن از حد یک داستان حتی در مجامع علمی فراتر نرفته است و از سوی دیگر از ایشان در مجامع مختلف با عنوان (ابراهیم بت شکن) یاد می‌شود و صفت مذکور بیش از حد بزرگ نمایی شده است به گونه‌ای که این سئوال پیش می‌آید که ایشان در مسیر هدایت و تربیت مخاطبانش کدام یک از اصول و روش‌های دیگر تربیتی را مورد استفاده قرار داده‌اند؟

با توجه به آنچه بیان شد و اینکه در نظام تعلیم و تربیت شناخت الگوها و بررسی و معرفی اصول و روش‌های هدایت آنان و همچنین نقد و آسیب‌شناسی روش‌های آن بزرگواران در زمان کنونی با توجه به یافته‌های علمی نظیر یافته‌های روان‌شناسان تربیتی و متخصصان تعلیم و تربیت از اهمیت فراوانی برخوردار است، بر آن شدم با نگاهی نو (یا رویکرد تربیتی) به داستان حضرت ابراهیم علیه السلام در قرآن بپردازم باشد که مورد توجه (مربیان و متربیان) عزیز واقع گردد.

سئوال‌های این تحقیق عبارتند از :

۱. کدامیک از ویژگی‌های شخصیتی حضرت ابراهیم علیه السلام در شیوه‌های دعوت و ابلاغ رسالت ایشان بیشترین نمود را دارد؟
۲. حضرت ابراهیم علیه السلام در امر دعوت، چه اصول تربیتی را مورد استفاده

قرار داده‌اند؟

۳. روش‌های تربیتی که حضرت ابراهیم علیه السلام در دعوت استفاده نموده‌اند چه بوده است؟

۴. اهداف تربیتی سرگذشت حضرت ابراهیم علیه السلام در قرآن کریم چیست؟
فرضه‌های تحقیق:

۱. از میان صفات و ویژگی‌های متعددی که قرآن کریم از حضرت ابراهیم علیه السلام بیان فرموده‌اند (حدود ۲۰ صفت) صفات حلم، صدق و احسان بارزترین نمود را در شیوه‌های دعوت و ابلاغ رسالت ایشان داشته‌اند.

۲. اصل رعایت تفاوت‌های فردی، اصل تدریج در تربیت، اصل ترغیب و اصل تهدید از جمله اصول تربیتی است که حضرت ابراهیم علیه السلام در امر هدایت استفاده نموده‌اند.

۳. حضرت ابراهیم علیه السلام در امر هدایت از روش‌های مستقیم مثل پرسش و پاسخ و جدل و غیر مستقیم مثل دعا و ایفای نقش استفاده نموده‌اند.

۴. مهمترین اهداف تربیتی داستان حضرت ابراهیم علیه السلام در قرآن، الگوسازی، بیان سنن الهی و ایجاد امت واحد اسلامی است.

روش انجام تحقیق:

در ابتدای کار تمام آیه‌هایی که از نظر موضوعی با داستان حضرت ابراهیم علیه السلام ارتباط داشت استخراج شد سپس با مراجعه به منابع، پیرامون موضوع مورد نظر کاوش به عمل آمد سعی نگارنده در این پژوهش استفاده از منابع معتبر قدیمی بوده است. شایان ذکر است که دشواری اصلی تحقیق حاضر، کمبود منابع مستقیم بوده است زیرا منابعی که علاوه بر بیان حوادث زندگانی به تبیین صفات اخلاقی ایشان و بررسی روش‌های تربیتی حضرت ابراهیم علیه السلام پرداخته باشد کمتر وجود دارد.

خلاصه تحقیق:

تحقیق حاضر مشتمل بر پنج فصل است. در فصل اول که تحت عنوان (کلیات) آمده است جایگاه حضرت ابراهیم علیه السلام، در دوره جاهلیت، در میان

اهل کتاب و در میان سایر انبیاء الهی در قرآن کریم بررسی شده است و در پایان بحث مختصری پیرامون سوره ابراهیم علیه السلام و جایگاه ایشان در این سوره بیان شده است. در فصل دوم صفات حضرت ابراهیم علیه السلام در قرآن استخراج شده و بیرون از متن و در سیاق آیات تبیین شده است. در فصلهای سوم و چهارم ضمن بیان مهمترین اصول و شیوه‌های تعلیم و تربیت اسلامی از دیدگاه منحصصان مسلمان، اصول و روش‌هایی که حضرت ابراهیم علیه السلام در دعوت و هدایت مشرکان نمود بارز دارند در قالب روش‌های مستقیم و غیر مستقیم بیان شده است و بالاخره در فصل آخر به بیان اهداف داستان حضرت ابراهیم علیه السلام در قرآن کریم پرداخته شده است.

چند نکته:

۱. ترجمه آیات قرآن کریم در تحقیق حاضر براساس ترجمه آیه الله مکارم شیرازی است.

۲. علامت اختصاری (ر.ک.) رجوع کند. (ش.) شمسی. (ص.) صفحه. (ق.) قمری. (بی.تا). بدون تاریخ نشر. (بی.جا)، بدون ذکر محل نشر. (بی.نا)، بدون ذکر نام ناشر.

در پایان این مقدمه، متذکر می‌شود نگارنده این تحقیق، ادعای انجام کامل و بدون ایراد و اشکال این تحقیق را ندارد بلکه تلاشی است در حد و اندازه دانش جویی که در ابتدای کار پژوهش قرار دارد و اگر لطف و عنایت اساتید محترم دکتر مصلاهی پور و دکتر باهنر نبرد هرگز به فرجیامی نمی‌رسید.

مقدمه

اسلوب قرآن کریم در بیان قصص انبیای الهی بیان تمام جزئیات داستان نیست؛ بلکه از آن داستان‌های طولانی بخش‌ها و فرازهایی زیبا که حاوی پند و عبرت است جهت هدایت انسان‌ها انتخاب شده است. در میان داستان‌های قرآن کریم، داستان پیامبران پیشین بویژه انبیاء اولوالعزم علیهم‌السلام جلوه‌ای خاص دارد. شناخت اسوه‌ها در هدایت و تربیت انسان از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. قرآن کریم، حضرت ابراهیم خلیل الرحمن، ابوالانبیاء و دومین پیامبر اولوالعزم را اسوه و الگوی مسلمانان معرفی کرده است. نام آن حضرت ۶۹ بار در قرآن کریم آمده است. پژوهش حاضر با عنوان تحلیل دعوت حضرت ابراهیم علیه‌السلام در قرآن کریم با رویکرد تربیتی و با هدف معرفی آن حضرت و شناخت اصول تربیتی و روش‌های تربیتی حضرت به هست فاضل ارجمند جناب آقای سیدمحمد دلبری در پنج فصل به رشته تحریر در آمده است. بر اساس این پژوهش، مهمترین اصول تربیتی حضرت، اصل تشویق، اصل تنبیه، اصل تدریج در تربیت، اصل رعایت تفاوت‌های فردی است. روش پرورش و پرسخ، جدل، ایفای نقش و مشاهده از مهمترین روش‌های تربیتی حضرت است. امید آن که این پژوهش بتواند در مسیر تربیت دینی و حل مشکلات نظام تعلیم و تربیت مؤثر واقع شود.

دکتر عباس مصلانی پور